

NOĆ REPUBLIKE

5

IVANA BODROŽIĆ

RUPA

roman

ORFELIN
IZDAVAŠTVO

Novi Sad

2022

Za izdavača:
Milenko Bodirogić

Urednici:
Saša Ilić
Milenko Bodirogić

Copyright © Ivana Bodrožić, 2016

Lektura i korektura:
Lidija Diklić

Dizajn i grafičko rešenje edicije:
Dragan Bibin

Na naslovnoj strani motiv:
Slomljena ptica sa spomenika u Ovčari

Na klapnama motiv:
Vodotoranj u Vukovaru

Prelom i priprema za štampu:
David Tankosić

Orfelin izdavaštvo
Kosovska 23
Novi Sad
Telefon: 021 447217
orfelinns@gmail.com
www.orfelin.info

Štampa:
Grafostil, Kragujevac

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

ISBN 978-86-6039-072-3
COBISS.SR-ID 74737929

Bez dopuštenja izdavača nije dozvoljeno reprodukovanje
nijednog dela ove knjige.

U svakom porazu ja sam video deo slobode.

EKV

Za M.

Prvi dio
RUPA

1.

RUKE

sada (jesen, 2010.)

– Najstrašnije je kad shvatiš da vrata s unutrašnje strane nemaju bravu – bila je prva rečenica koju je izgovorila. Zatim je pogledala u pod prekriven sivim linoleumom i dugo čupkala uraslu kožicu oko noktiju, naslonjena crvenim laktovima na školsku klupu. Na dva prsta lijeve ruke, malom i prstenjaku, još je imala umjetne nokte, što je značilo da nije tu predugo. Povremeno joj je izraz lica bio posve blag kao da je zabunom dolazio iz nekog drugog vremena, ali ubrzo bi ga zasjenila ukočenost i tupost u pogledu. Nora nije imala nikakvu ideju o tome kako započeti razgovor, a još manje kako se približiti ženi koja već tjednima puni novine sočnim, tragičnim, izopačenim, pedofilskim sadržajem. Posljednje što je očekivala u zatvorskoj prostoriji za posjete bila je bucmašta plavokosa žena svijetlih očiju kojoj bi, da ga slučajno ima, ostavila dijete pred dućanom da joj ga pričuva. Dugo ju je promatrala na fotografijama koje su tabloidima prodavali šokirani rođaci i dojučerašnji prijatelji; zaogrnutu pareom s mužem na adi kako škilji prema suncu i smiješi se nekome iza fotoaparata, zatim kako je, spuštene glave s jaknom koja joj prekriva zglobove ruku, odvođe ispred zgrade dok se babe naviruju s prozora nalakćene na šarene jastuke, i najzad kako skrušeno stoji u maloj sudnici županijskog suda. Na toj posljednjoj fotografiji, objavljenoj prošli tjedan na naslovnicama novina – možda je to Nora samo umislila – činilo joj se da u naborima

stisnutih usana vidi podsmijeh. Napisati reportažu o ženskom *monstrumu* prilika je koja se ne pruža svakoga dana, uvjeravao ju je glavni urednik, ali negdje ispod tog šefovskog motiviranja osjećala je ljigavost koja je koincidirala s ljigavošću sustava u kojem je živjela i radila. Urednik je bio neskriveno skloniji njezinim muškim kolegama, čak i kada su bili mlađi od nje govorio im je „Vi“, dok je Noru, pismeniju i pedantniju, slao po kave kad bi ga netko posjetio u uredu. Znao je povremeno izraziti iskreno divljenje prema uglađenim kriminalcima s političke scene, nerijetko i onima s reputacijom ratnih zločinaca koji naokolo paradiraju u narodnim nošnjama, zato što su *ca-re-vi*, iako nije dijelio njihova ideološka uvjerenja. Nori se na to okretao želudac. Željela je pisati o drugim stvarima, željela je istraživati prema vrhu, rasturati upravo taj sustav koji je smrdio od glave a ne baviti se očajnim kućanicama kojima se smrkne pa ubiju muževe. S kolegom se nadmetala za aktualnu priču o Gradonačelniku koji je nudio mito gradskoj vijećnici oporbene stranke, a ona ga je snimila i plasirala snimku u javnost, ali je završila sa ženskim monstrumom. Činjenice su bile već svima poznate i prežvakane u nekoliko dnevnih izdanja. Profesorica K. G., zaposlena u gradskoj mješovitoj gimnaziji, upustila se u vezu ili zavela sedamnaestogodišnjeg učenika D. V. Nakon nekoliko mjeseci njihova odnosa profesorica nagovara maloljetnika da ubije njezina muža. Tri hica, u prsa i glavu, puno krvi, susjedi koji su čuli urlike, sve prave su ljubavi tužne. Ispočetka je alibi bio provalnik, zatim samoobrana, da bi na kraju vrlo brzo ljubavni par priznao ubojstvo. Maloljetnik je, zbog nedovoljno dokaza da je baš on povukao obarač, bio pušten iz zatvora uz uvjet da će ostati u višegodišnjem tretmanu institucija.

K. G. na to nije imala primjedbi. I sad, vrata s unutrašnje strane nemaju bravu. I to je neki logičan nastavak priče.

– Ne snimam vas. Došla sam ovdje u posjet, vjerojatno pretpostavljate da sam novinarka, samo bih željela čuti vašu stranu – glupavo je izrekla u jednom dahu, nadajući se da će je time potaknuti da priča. Kako otrcano.

– Je l' imate vi muža? – umorno je pitala Kristina ne odvajajući pogled od svojih noktiju.

Nora je oklijevala, kalkulirajući bi li bilo pametnije udati se ovog trena, a onda je ipak odlučila biti iskrena.

– Ne, nemam. Imala sam nekog... – zatim se zaustavila, pitajući se što je to u ovoj ženi, trenutku, atmosferi da ju je skoro nagnalo da se počne ispovijedati osuđenici za ubojstvo.

– Šta onda da s vama pričam...

– Pa ne znam, recite mi kako je sve to počelo. – Pokušala je, znala je da neće dobiti drugu priliku.

– Šta kako je počelo? – Kristina se počela smijati i odmahivati glavom. Nori je postalo jasno da nakon takvog događaja u nečijem životu, ljudi više ne govore istim jezikom. Činilo se, jedna je zatvorena i osuđena, a druga sama i slobodna. Ali ova prva si je mogla dopustiti sve jer više nije imala što izgubiti. Ova druga je mogla izgubiti sve, u svakom pogledu. Intervju, slobodu, posao, zdravlje, samoću. Zato se prva smijala, a druga šutjela. I vagala svaku riječ koju će uputiti prvoj, kao i svima ostalima. Negdje, ispod razine konvencionalnog, običajnog, pretpostavljivog, moguće je da te zatvor oslobodi. Onaj pritisak koji se Nori svake večeri penjao iz prsa u grlo, kroz Kristinin gorki i glasni smijeh nakazno se oslobađao, ali ipak oslobađao.

– Htjela sam ja njega mrtvog, o da. Itekako... Još otkako smo se vratili. Točno sam znala, navečer kad bi se vraćao kući i kad bih čula ključ u bravi kako se okreće. Je l' pijan ili nije. Drukčije se okreće. A kad se okrene, onda ustaj, nema boga. Skači iz kreveta, još je gore ako se praviš da spavaš. Skakala sam do krova, a da ruku nije dig'o na mene. Nikad u petnaest godina,

ha? Pa pleši Žikino kolo! Pa pjevaj himnu, pa se zaklinji i kumi da ne znaš gdje ti je stari. Dok pred jutro ne bi zaspao na mom krilu, slinav, mokar i raščupan. Samo tebe imam, ridao je. Pizda ti materina. – Tu je Kristina stala. Tu gdje je počela pričati, a Nori su se pred očima smjenjivale slike na koje se teško mogla nadovezati bilo kakvim suvislim pitanjem. Nije smjela unijeti papir i olovku, sve je morala zapamtiti.

– Znači, muž vas je zlostavljao? – još dok je to izgovarala, znala je da je glupo, loše, promašeno, i krajnje uvredljivo, pa čak i za ženu netom osuđenu za ubojstvo. Ali znala je da priču ne smije odmah početi onako kako su je prikazivali desničarski tabloidi i manjinske novine, što je činilo većinu domaćih tiskovina, ako se izuzmu vladina glasila. Svima su očnjaci virili i krv kapala niz bradu posebno na tu činjenicu što je Kristina bila profesorica hrvatskoga jezika učenicima srpske nacionalnosti, Hrvatica udana za Hrvata, bivšeg branitelja, logoraša i ratnog invalida. Njezin malodobni ljubavnik bio je Dejan, rođen '93. u okupiranom gradu. Dejanov djed bio je jedan od vođa teritorijalne obrane, četnika koji su se nakon mirne reintegracije razbježali kao žohari. Ali Kristina je sada pričala o periodu davno prije Dejana, dok je on još imao šest ili sedam, kad su se tek vratili u grad, i kakve je veze sa svim tim imalo Žikino kolo, Kristinin nestali otac... Na pitanje o zlostavljanju Kristina je Nori uputila samo jedan precizan pogled koji se lako mogao prevesti: – Glupačo, iako imam sve vrijeme svijeta, nemoj mi ga više trošiti.

Šutjele su. Nora se znojila, osjećala je kako joj čelo sjaji i kako joj se dlake lijepe za vrat, osjećala se nedoraslom kao toliko puta do sada i samo je zažmirila, pitajući se dokle će sve to ići za njom. Htjela je odraditi priču kako treba, ali nije vidjela sebe kao još jednu u nizu onih koji će se posrati na tu ženu, napisati tekst i nastaviti živjeti kao da se ništa nije dogodilo. Ustvari, tako se osjećala često, gotovo pred svakom

pričom u koju su bili upleteni ljudi. Nije imala želuca ići do kraja, kopati po poluraspadnutom ljudskom mesu s prstima na nosu, radije bi kleknula pored i barem ga pokrila nečim. Možda je bilo i iz aviona jasno da nije dorasla pričama koje se nadala dobiti u zadatak. Povlačila bi se taman kad bi trebalo nagaziti i pregaziti, kada su teze koje je trebalo obraniti dobivale prednost pred ljudima, a za senzaciju je to bilo neminovno. Kad bi stigla do tog trenutka obično bi zaklopila oči, čak i kad bi joj ostale otvorene, i preselila se na donjodravsku obalu. Ona, stari i majka. Miris mokre dlake sivog terijera i pečenog kukuruza, sve nijanse zelene u kolovoškoj rijeci. Ponad rijeke most koji povezuje dvije obale, na kojem je sve stalo. Rez.

Kristina s nagriženim zanokticama koje natapaju kapljice krvi. Vrijeme je istjecalo i na drugoj se strani zgušnjavalo u točku u kojoj će Nora uskoro morati ustati i krenuti iz ženskog zatvorskog kompleksa u Požegi. Policajka je već ustala sa svoje stolice i nervozno šetala gore-dolje po prostoriji, pogledavajući na sat. Nora je shvatila da Kristina više ništa neće reći, da je izgubila svaki interes za prepričavanje *svoje* priče.

– Ništa, hvala vam na vremenu – izustila je Nora – držite se – dodala je.

Kristina ju je samo pogledala, a onda se odsutno vratila svojim noktima. Pokušavala je pričvrstiti jedan napola otpali, ližući ga i pritiskajući uz prst. To je bila posljednja slika koju je Nora ponijela sa sobom iz zatvorske prostorije za posjete. Nadala se, posve naivno, da će ovaj jedan posjet biti dovoljan da napiše nešto suvislo, da dobije nekoliko čvrstih, logički opravdanih činjenica koje će joj onda dopustiti da priču stilski usavrši i napokon nešto napiše. Nadala se da neće morati ići u grad ili barem da neće morati ostati predugo, kako bi razgovarala sa svjedocima i dobronamjernim poznanicima. Oni su ionako već sve rekli, zapravo, čekali su u redu svih

proteklih tjedana istrage da nešto kažu. Takvi uvijek znaju sve. Doduše, i od ovoga što je dobila u dvosatnom kidanju noktiju mogla bi biti priča, priča o šutnji i nesreći, ali to nikoga ne bi zanimalo, najmanje urednika. Međutim i bez toga, samu je Noru nešto u cijelom događaju zaintrigiralo više nego što je pretpostavljala, sve one nesuvisle rečenice koje je odmah po izlasku upisala u bilježnicu. U glavu su joj se uvukle slike; skakanje iz kreveta u spavaćici, melodija himne koja se pretapa u kolo, noćno urlanje, pijano cviljenje ključa u bravi. Nasmijano, okruglo Kristinino lice zatvorenih očiju, mršavi dugački mladić iznad njezina bljedoputa tijela. Čvrsto je zažmirila, odmahнула glavom i odlučila vidjeti kada danas poslijepodne ima autobus.

* * *

Zaboravi ovaj grad

Nekada davno prije, tu je imala prijateljicu. Upoznala ju je na bazenu, obje su to ljeto punile jedanaest godina. Pamti kako su tog predvečerja, nakon čitavog dana koji su provele skupa, crvenih ramena i očiju natečenih od klora razmijenile poštanske adrese, dugo se grlile u mokrim badekostimima, zatim se nekoliko mjeseci redovito dopisivale. Tog istog dana, valjda ih je to povezalo još čvršće, na gradskom bazenu nestao je dječak. I njega su se sjećale, ili su barem jedna drugu uvjerile u to da se kupao s prijateljima baš blizu njih, a kada se prostor oko bazena počeo prazniti, i kada su svi krenuli kućama, Dražena nigdje nije bilo. Njegov ručnik, sat i oglo-dane koštice bresaka ostali su nedaleko od ograde, čuvari su ubrzo ispraznili olimpijski bazen misleći da se utopio, ali tijelo nisu pronašli. Tek tjednima kasnije, posve slučajno, u rijeci nabujaloj od jesenskih kiša, kada je iz omče skliznuo

kamen koji mu je netko svezao oko vrata, onako napuhan, lež je isplovio na površinu. Dunav ga je izbacio.

Tog ljeta djeca su u gradu nestajala kao nikada do tada. Pričalo se o bijelom kombiju koji se parkira ispred škola, o lijepoj ženi koja izlazi iz njega i nudi slatkiše, o ljudima koji noću hodaju ulicama odjeveni u crno i traže djecu, o srcima i bubrezima koje im potom vade. O svemu tome njih dvije su se dopisivale i povremeno si slale male izrezane članke, trokutaste salvete kojih nije bilo svuda za kupiti, sličice. Sklapale su svoju detektivsku priču i vjerovale da bi baš one mogle riješiti misterij. Posljednje pismo koje je Nora pisala svojoj prijateljici bilo je kad je rat već počeo, o cipelama na petu koje su vrlo slične čizmama, a peta je oko dva centimetra, kupila ih je na pijaci u Novskoj za petsto HRD, ali joj se pismo vratilo. Za prijateljicu više nikada nije čula, kao ni za mnoge druge iz onog vremena, mnoge puno bliskije. Ono čega se sada sjetila, dok je autobus pristizao na stanicu, jest da je prijateljičin otac radio u, tada jedinom, Hotelu Dunav. Nadala se da je to mjesto još uvijek otvoreno. Bilo je već osam navečer i znala je da nikoga za razgovor večeras više ne može dobiti osim slučajnih prolaznika, kojih zapravo i nije bilo. Željela je u miru napraviti plan za sutra i, ako ništa, pronaći one rođake i poznanike koji su oduvijek nešto sumnjali, s popisa koji je dobila od kolega iz drugih redakcija.

Na autobusnoj stanici nije bilo gotovo nikoga, moguće da je ovo i posljednji autobus koji večeras pristiže, s Norom i još troje putnika koje očito nitko ne dočekuje. Pogledom je obuhvatila nekoliko oguljenih klupa na stanici. Na jednoj je kunjao pijanac povremeno otvarajući oči, a s druge je, odmah do prvog perona, naglo ustao muškarac i krenuo prema njoj. Izgledao je obično, u trapericama i kožnatoj jakni, pomalo smrknuta pogleda, u ranim četrdesetima. Nije imao nikakvog očiglednog razloga da joj prilazi tako izravno. Kad

joj se približio na dva koraka, pokušala ga je zaobići s jednom manjom torbom u ruci i ruksakom na leđima, ali je stao pred nju ne uzmičući, kako bi zadobio njezinu pažnju. Gledali su se sekundu, dvije. Bio je viši i veći od nje, s rukama u džepovima, zaklonivši joj pogled na grad koji je pokušavala dozvati u pamćenje i odrediti mu strane svijeta.

– Taksi – samo je kratko izgovorio, glas mu je bio čist i taman.

– Ah – Nora je odahnula spremno odmahnuvši glavom – ne idem daleko, hvala.

Samo je kimnuo i udaljio se prema svom automobilu, vjerojatno je dočekaao posljednje putnike koji večeras dolaze u grad. Nora ga je pratila pogledom, otključavao je staru, bijelu opel corsu koja na sebi nije imala nikakvih taksi oznaka, ali je, s mjestimično zahrđalim rupama, bila upadljivo čista. Cigaretu je ugasio vani, upalio motor krenuvši u rikverc, i tek tada je Nori sinulo da ga je mogla nešto pitati. Taksisti znaju svašta, barem kad ih glumi Mel Gibson. Nisko sam pala, vrlo nisko, dostojanstveno je priznala sama sebi i pokušala pogoditi kojim se putem ide do hotela. Više nije bio jedini u gradu, ali je bio jedini za koji je znala da bi ondje mogla unajmiti sobu a da će joj urednik pravdati troškove. Novi Hotel Lav, udaljen tek nekoliko stotina metara, u kojem su odsjedali Nori zanimljivi ljudi, imao je četiri zvjezdice i bio u predstečajnoj nagodbi, kao i ostatak države. Tu su dolazili ministri po obljetnicama i rijetki poduzetnici, potencijalni ulagači koji su odlučili potegnuti čak dovde. I oni su bili sumnjivi, zašto bi potezali kad u istoj državi postoji Istra. Ovdje je sve propadalo u crnu rupu. Novac, ljudi, hoteli, djeca, ideje i projekti. Već se mjesecima najavljivao preokret i procvat grada koji će biti potaknut milijardama nečega od strane misterioznog Kineza koji će investirati u novu luku i kanal Dunav-Sava. Pričale su se bajke o bescarinskoj zoni koja će preporoditi nepostojeće gospodarstvo. Već nekoliko desetljeća u raznim državama

kojima je grad pripadao, u zoni luke, još uvijek su stajali tužni, hrđavi šleperi i visoke dizalice koje su uglavnom mirovale, iako je poduzeće Luka bilo jedno od rijetkih koje je poslovalo u plusu. Svakih dvadeset do trideset godina lukom bi prošao aktualni državnik, mašući s bijele lađe Golubice, kako bi ostavio svoju štafetu, obznanio kraj rata ili uručio formalnu ispričnicu za redovan krvavi pohod u ovom pitomom kraju. Hotel Dunav te je jesenske večeri izgledao jadno, ali zato je bio jeftin. Nora nije željela razmišljati o njegovoj prošlosti, preciznoj namjeni ili stanarima onih ratnih godina, samo ju je zanimalo da prenoći i sutra, što ranije, obavi razgovore. Morala se, pored onoga što je nju zanimalo, usredotočiti na ljubavnu priču s tragičnim krajem.